

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga, SOU 2024:39

Er beteckning: Ju2024/01476

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Dalarnas län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) yttrar sig över betänkandet Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga (SOU 2024:39).

Länsstyrelsen är enig utredningen om att ungdomsreduktion inte bör avskaffas för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år.

Länsstyrelsen betonar att brottsutvecklingen är inkonsekvent men lagen konsekvent.

Länsstyrelsen ser fördelar med en ny påföljd gällande utvidgad ungdomsövervakning, men delar inte utredningens bedömning om att den regelmässigt bör inledas med två månaders frihetsberövande. Länsstyrelsen anser vidare att det finns behov att göra en mer djupgående konsekvensanalys samt vidare utreda risker, ansvar och stödbehov för anhöriga till den dömda i de fall där verkställighet av påföljden ska ske i hemmet.

Länsstyrelsen betonar vikten av en noggrann avvägning mellan risk- och skyddsfaktorer kopplat till påföljdsval.

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att förslag som andra utredningar lämnar kommer få påverkan även på förslaget om förändrad ungdomsreduktion.

7.3.1 Ungdomsreduktion även vid allvarlig brottslighet

Länsstyrelsen är enig om att ungdomsreduktionen inte bör avskaffas för lagöverträdare i åldersgruppen 15-17 år

Länsstyrelsen är enig utredningen om att ungdomsreduktion inte bör avskaffas för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år ens vid allvarlig brottslighet. Det finns inget underlag som visar på att strängare straff leder till minskad brottslighet bland ungdomar i allmänhet¹ vilket måste vägas mot de negativa konsekvenser som straffrättsliga ingripanden för målgruppen kan leda till.

10.2.3 Behovet av förändring – påföljden behöver anpassas till brottsutvecklingen

Brottsutvecklingen är inkonsekvent men lagen konsekvent

I utredningen hänvisas till regeringens tydliga inriktning gällande behovet av ytterligare insatser för att bekämpa kriminella nätverk och organiserad brottslighet. flera av förslagen motiveras med att brottsutvecklingen bland unga lagöverträdare med koppling till kriminella nätverk kräver anpassningar och förändringar gällande påföljder och straffskala. Länsstyrelsen menar också att arbetet mot kriminella nätverk och organiserad brottslighet är väsentligt och måste prioriteras, men ser ett behov av att problematisera huruvida förslagen utifrån motiveringarna är ändamålsenliga.

Brottsutvecklingen i Sverige visar i många fall på en god utveckling genom minskning eller konstant läge inom många brottskategorier. Vad gäller till exempel våldsbrott noteras historiskt låga nivåer om brotten med kopplingar till organiserad brottslighet utesluts². Tittar man närmare på just ungdomar är de idag generellt mer laglydiga, men de som begår brott begår betydligt grövre brott än tidigare och det finns tydligare kopplingar till den organiserade brottsligheten. Detta visar på en inkonsekvent utveckling av brottsligheten i Sverige. De förslag som presenteras i denna utredning ger dock konsekventa effekter. De kommer att påverka hela

¹ Tova Bennet och Sverker Jönsson, <https://www.lu.se/artikel/inget-stod-i-forskningen-hardare-straff>, Lunds universitet, 2024.

² Hernan Mondani och Amir Rostami, Kriminella på kartan – en ESO-rapport om den organiserade brottslighetens geografi, ESO 2023:3.

straffskalan och alla barn och ungdomar som begår brott. Länsstyrelsen ställer sig därför frågande till om förslagen är ändamålsenliga.

11.2. En ny påföljd behövs

Länsstyrelsen ser fördelar med en ny påföljd gällande utvidgad ungdomsövervakning, men delar inte utredningens uppfattning om att den regelmässigt bör inledas med två månaders frihetsberövande

Länsstyrelsen ser relativt positivt på förslaget avseende införande av ny påföljd, utvidgad ungdomsövervakning, detta för att förhindra att fler barn och unga sätts i fängelse. Det saknas underlag för att hårdare straff skulle leda till minskad brottslighet bland barn och unga i allmänhet.³ Således är uppfattningen att utvidgad ungdomsövervakning kan fylla en lucka i påföljdsordningen, med mer ingripande och kontrollerande åtgärder än ungdomsövervakning, men utan att vidta den yttersta inskränkningen genom fängelse.

Länsstyrelsen delar dock inte utredningens bedömning vad gäller den del i förslaget där det föreslås att påföljden utvidgad ungdomsövervakning regelmässigt bör inledas med två månader i kriminalvårdsanstalt. Den som döms till utvidgad ungdomsövervakning kan antas ha suttit häktad en längre tid och således redan varit frihetsberövad, många gånger dessutom längre än vad vi kan anse lämpligt för ett barn. Enligt barnkonventionen ska barn hållas frihetsberövade så kort tid som möjligt och enkom i fall där det finns befogad oro för den allmänna säkerheten eller folkhälsan. Utifrån detta anser Länsstyrelsen att utredningen inte presenterar grunder nog för att motivera ett regelmässigt frihetsberövande.

11.5.7 Påverkan på den dömde, syskon och övriga anhöriga

Länsstyrelsen betonar vikten av en noggrann avvägning mellan risk-och skyddsfaktorer kopplat till påföljdsval

Tillförändret av skyddsfaktorer för att tillse barnets bästa till exempel genom möjlighet att fullfölja skolgång, strukturerade fritidsaktiviteter och närhet till familjen är av stor vikt för att förhindra återfall i brott. Samtidigt

³ Tova Bennet och Sverker Jönsson, <https://www.lu.se/artikel/inget-stod-i-forskningen-hardare-straff>, Lunds universitet, 2024.

krävs ett avvägande avseende de riskfaktorer som kan finnas närvarande i samma miljö. Samma behov av avvägande gäller för syskon och övriga i familjen. Länsstyrelsen saknar en analys gällande vilket ansvar en sådan påföljd indirekt innebär för familjen, hur säkerhet i hemmiljön hanteras samt risken för fortsatta destruktiva kontakter även utanför anstalt.

Länsstyrelsen saknar också en problematisering kopplat till ett brottsofferperspektiv utifrån en påföljdsform där det är svårt att kontrollera att den dömda inte, exempelvis via digitala plattformar, begår fortsatt brottslighet. Vidare resonemang förs nedan under avsnitt 15.3.

13.2 Förhållandet till andra förslag

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att förslag som andra utredningar lämnar kommer få påverkan även på förslaget om förändrad ungdomsreduktion.

Länsstyrelsen betonar att det är av stor vikt att man i pågående reformarbete säkerställer att summan av olika utredningars förslag inte blir oproportionerligt inskränkande för målgruppen. Ett allt för strängt påföljdssystem riskerar att fungera kontraproduktivt för de barn och unga som blir föremål för det. Dels eftersom barn generellt tar större skada av ett eventuellt frihetsberövande, dels utifrån risker kopplade till stigmatisering och utanförskap som riskerar att befästa en kriminell identitet.

15.3 Konsekvenser för den dömda, syskon och övriga anhöriga

Länsstyrelsen anser det vara relevant att utreda risker, ansvar och stöd för anhöriga i samband med utvidgad ungdomsövervakning

Utredningen framhåller vikten av att såväl Kriminalvården som socialtjänsten under verkställighetsplaneringen väger in huruvida det är lämpligt att den dömda vistas i hemmet med tanke på den negativa inverkan det skulle kunna innebära för övriga familjemedlemmars liv. Frågan är oerhört komplex och svår analysera, men av den anledningen desto viktigare att utreda närmare, varför Länsstyrelsen anser att det finns ett behov av en mer djupgående konsekvensanalys kring frågan.

En del av utredningens motivering till att påföljden skulle inledas på anstalt är att den dömda kan behöva bryta en negativ spiral, genom att denne kortvarigt avlägsnas från en miljö som inte i tillräcklig utsträckning kunnat motverka det kriminella beteendet. Detta innebär också att det bör vara förenat med risker att vistas i denna miljö även efter de inledande två månaderna. Dessa risker bör bland annat gälla återfall i brott, hot och påtryckningar mot syskon och övriga familjemedlemmar såväl från den dömda som individer i dennes närhet. Vidare är de dömda ofta individer med bristande självkontroll och andra svårigheter som nu är fast i en pressad situation på liten yta i hemmet. Även detta torde kunna frammana riskfyllda situationer och vara en belastning för familjen. Länsstyrelsen efterfrågar därför en utredning avseende risker, ansvar och stöd till familjer vars barn avtjänar ungdomsövervakning eller utvidgad ungdomsövervakning i hemmet samt vad ett sådant stöd skulle kunna innebära.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij med handläggare Malin Kapla som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.